

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет обліку та фінансів
Кафедра фінансів і кредиту
Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

Невмержицька Віра Володимирівна

УДК 338.512

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Механізм управління витратами підприємства
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Подається на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ В. В. Невмержицька

Керівник роботи
Куровська Н. О.
к.е.н., доцент

Житомир – 2020

Висновок кафедри фінансів і кредиту

за результатами попереднього захисту: кваліфікаційної роботи Невмержицької В. В.

Протокол засідання кафедри № _____ від «___» _____ 2020 р.

Завідувач кафедри: к.е.н., професор _____ Дема Дмитро Іванович
(підпис)

«___» _____ 2020 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти _____ захистив (ла)
(прізвище, ім'я, по батькові)

кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____

за шкалою ECTS _____

за національною шкалою _____

Секретар ЕК

(науковий ступінь, вчене звання)

(підпис)

(прізвище, ім'я, по батькові)

АНОТАЦІЯ

Невмержицька В. В. Механізм управління витратами підприємства. –

Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 072 – фінанси, банківська справа та страхування. – Поліський національний університет, Житомир, 2020.

В кваліфікаційній роботі викладені теоретико-методичні та практичні аспекти управління витратами підприємства. Теоретично обґрунтовано основи управління витратами підприємства. Проведено оцінку ефективності управління витратами на обраному підприємстві. Запропоновано шляхи удосконалення управління витратами на підприємстві та розраховано економічний ефект від цих заходів.

Ключові слова: витрати, управління витратами, структура витрат, механізм управління.

SUMMARY

Nevmerzytska V.V. Enterprise cost management mechanism. –

Manuscript.

Qualification work for a master's degree in specialty 072 – finance, banking and insurance. – Polissia National University, Zhytomyr, 2020.

The theoretical and methodological and practical aspects of enterprise cost management are presented in the qualification work. The basics of enterprise cost management are theoretically substantiated. An assessment of the effectiveness of cost management at the selected company. Ways to improve cost management in enterprises are proposed and the economic effect of these measures is calculated.

Keywords: costs, cost management, cost structure, management mechanism.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА.....	8
1.1. Сутність та значення витрат підприємства.....	8
1.2. Методичні підходи до управління витратами підприємства.....	9
Висновки до розділу 1.....	16
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ДП «ЖИТОМИРСЬКИЙ ЛІКЕРО-ГОРІЛЧАНИЙ ЗАВОД».	17
2.1. Діагностика фінансового стану ДП «Житомирський лікеро-горілчаний завод».....	17
2.2. Оцінка системи управління витратами на підприємстві.....	22
Висновки до розділу 2.....	25
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ДП «ЖИТОМИРСЬКИЙ ЛІКЕРО-ГОРІЛЧАНИЙ ЗАВОД».....	26
3.1. Удосконалення системи управління витратами на підприємстві.....	26
3.2. Економічний ефект від запропонованих заходів.....	27
Висновки до розділу 3.....	30
ВИСНОВКИ.....	31
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	33
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. За сучасних умов господарювання гостро постає проблема пошуку оптимальних варіантів управління витратами підприємства. З позиції фінансового менеджменту найкращим рішенням для підприємства буде запровадження єдиної системи управління, яка, в свою чергу, підвищить конкурентоспроможність продукції, організацію виробництва та ефективність його функціонування.

Системні питання у розробленні теоретичних та методичних положень щодо механізму управління витратами вивчали такі українські та зарубіжні науковці, як Ю. Великий, С. Голов, М. Данилюк, Г. Козаченко, О. Кузьмін, Л. Нападовська, М. Пушкар, А. Турило, Дж. Е. Доланд, Д. Лінсей, К. Друрі, Р. Дорндбуш та ін. Але питання управління витратами підприємства залишається недостатньо вирішеним та потребує подальших досліджень.

Мета кваліфікаційної роботи є теоретико-методичне обґрунтування проблем формування та розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізму управління витратами підприємства.

Відповідно до визначеної мети у кваліфікаційній роботі вирішуються наступні завдання:

- визначити сутність та значення витрат підприємства;
- розглянути систему управління витратами підприємства;
- визначити систему показників оцінки ефективності управління витратами підприємства;
- провести діагностику фінансового стану ДП «Житомирський лікеро-горілчаний завод»;
- оцінити систему управління витратами на підприємстві;
- запропонувати заходи щодо удосконалення системи управління витратами на підприємствах;
- віднайти резерви зниження витрат ДП «Житомирський лікеро-горілчаний завод»;

– визначити економічний ефект від запропонованих заходів.

Об'єктом дослідження є процес управління витратами підприємства.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних засад і практичних рекомендацій управління витратами підприємства на ДП «Житомирський лікєро-горілочний завод».

Методи дослідження. При написанні кваліфікаційної роботи використано такі методи дослідження: абстрактно-логічний (для теоретичного узагальнення та визначення сутності категорії «управління витратами» та формування висновків), статистико-економічний (у процесі здійснення аналізу процесів формування витрат), графічний та табличний прийоми (для відображення отриманих результатів дослідження), метод порівняльного аналізу (для порівняння динаміки видів витрат).

Перелік публікацій автора за темою дослідження. Основні положення кваліфікаційної роботи викладені в доповідях на тему:

- «Аналіз операційних витрат ДП «Житомирський лікєро-горілочний завод»», оприлюдненій на студентській науково-практичній конференції «Студентські наукові читання: 2019» (20 листопада 2019 р., ЖНАЕУ);

- «Методи для оцінки механізму управління витратами», оприлюдненій на студентській науково-практичній конференції «Фінансове забезпечення економіки» (2 червня 2020 р., ЖНАЕУ);

- «Бюджетування як ефективний інструмент управління витратами», оприлюдненій на студентській науково-практичній конференції «Студентські наукові читання: 2020» (30 листопада 2020 р., Поліський університет).

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони формують теоретичну базу для дослідження й практичного розв'язання проблеми підвищення ефективності управління витратами підприємства і шляхів її підвищення. Пропозиції щодо удосконалення системи управління витратами на підприємстві та запропоновані резерви зниження витрат можуть бути використані на ДП «Житомирський лікєро-горілочний завод».

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Обсяг роботи налічує 30 сторінок друкованого тексту, у тому числі: 13 таблиць, 4 рисунки, список використаних джерел – 45 найменувань на 6 сторінках.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність та значення витрат підприємства

Витрати є одним з базових чинників, що впливають на фінансові результати діяльності будь-якого підприємства та визначають його конкурентоспроможність в економічному середовищі. Це вимагає від менеджменту суб'єктів господарювання постійного пошуку нових, більш дієвих інструментів впливу на витрати, які забезпечать досягнення стратегічної мети діяльності. Дослідження різних напрямів даного процесу вимагає передусім «проведення семантичного аналізу терміна «управління витратами підприємства», базовими елементами якого є терміни «витрати» та «управління»» [33, с. 49].

При всьому розмаїтті дефініцій терміну «витрати», їх можна розділити на три великі групи – трактування витрат із точки зору економічної теорії, бухгалтерського обліку та управлінський підхід (дод. А).

Таким чином, витрати можемо розглядати як «суму грошових коштів, яка була витрачена задля залучення економічних ресурсів з ціллю здійснення підприємницької діяльності та суму, що допомагає керівництву підприємства приймати ефективні управлінські рішення» [38, с. 102].

Проаналізувавши твердження окремих економістів щодо сутності витрат, можемо сказати, що більш доцільно трактувати витрати «як зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу у звітному періоді в результаті здійснення господарської діяльності» [38, с. 103]. У своїй праці науковці стверджують, що «з точки зору економічної теорії витрати формуються щодо подання інформації для прийняття управлінських рішень стосовно їхнього планування, аналізу та ціноутворення» [38, с. 104].

Отже, витрати являють собою важливу економічну категорію, яка має першочерговий вплив на фінансовий результат діяльності суб'єктів господарювання. В свою чергу, ефективність управління витратами сприятиме вирішенню завдань, що виникають у господарській діяльності підприємств в умовах ринкової економіки: підвищення рівня конкурентоспроможності, ефективне використання ресурсів підприємства, забезпечення позитивної тенденції фінансових показників.

1.2. Методичні підходи до управління витратами підприємства

Важливість витрат у формуванні фінансового результату діяльності підприємства, їх практична універсальність обумовлюють необхідність постійного пошуку можливостей впливати на них для досягнення конкретної мети. На сьогодні спостерігається неоднозначність думок науковців про економічний зміст поняття «управління витратами підприємства». Як основу його трактування автори використовують конкретний підхід, їх комбінацію, акцентуючи увагу на більш важливих аспектах (рис. 1.1).

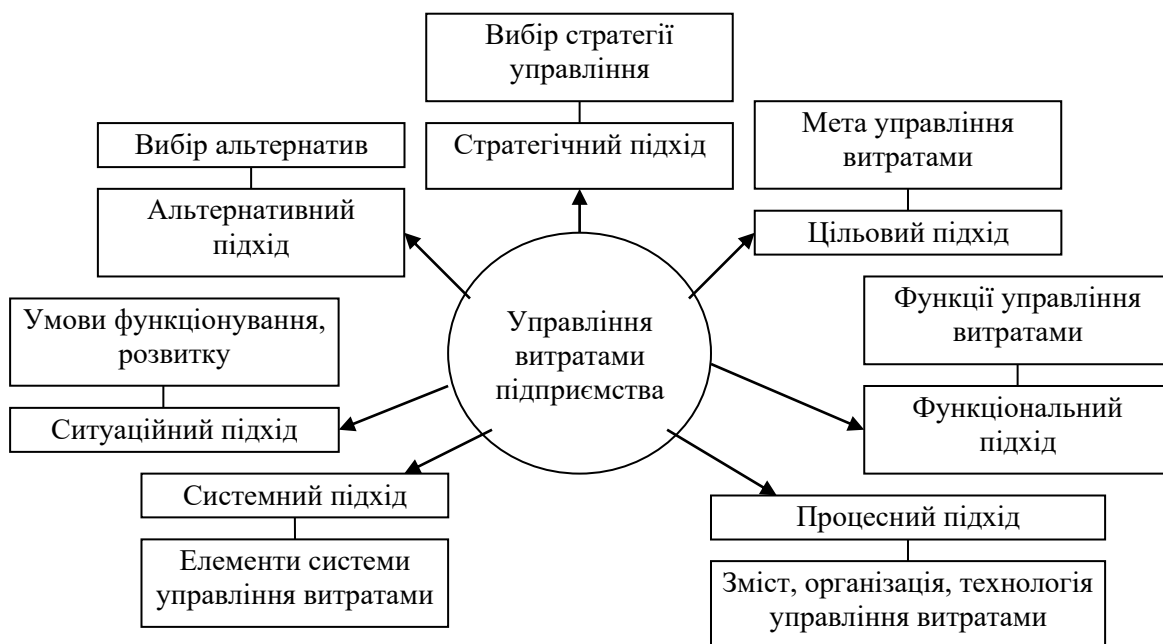

Рис. 1.1. Підходи до трактування категорії «управління витратами підприємства»

Джерело: побудовано на основі [33, с. 51].

Визначення мети управління витратами сильно залежить від місця цього процесу в системі управління підприємством, а саме пріоритетного, паритетного чи допоміжного. Від визначеної мети управління залежить перелік процедур її досягнення та функцій менеджерів підприємства (рис. 1.2).

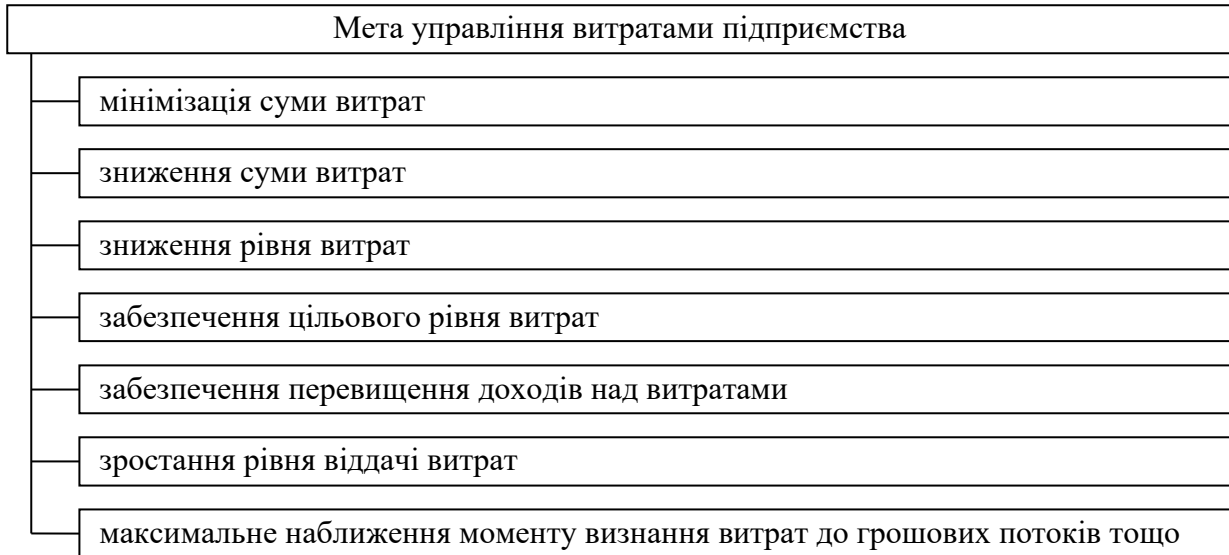

Рис. 1.2. Приклади мети управління витратами підприємства

Джерело: побудовано на основі [33, с. 52].

Для досягнення мети управління менеджментом підприємства розробляються завдання; виявлення тенденцій змін рівня, обсягу, структури витрат та їх впливу на обсяг реалізації продукції; пошук резервів економії ресурсів та оптимізації витрат.

Функція управління витратами розглядається окремими авторами як «сукупність дій та операцій, що здійснює менеджмент підприємства задля узгодження спільної діяльності працівників у процесі досягнення цілей діяльності суб'єкта господарювання» [33, с. 52].

В свою чергу, Вяткін П.С. вважає, що «організація процесу управління витратами включає виявлення учасників процесу й порядок їхньої взаємодії; опис тимчасової послідовності протікання процесу, обумовлений послідовною реалізацією функцій; визначення процедури взаємодії різних органів та осередків у процесі» [5].

Управління характеризується наявністю системи, тобто причинно-наслідкового зв'язку між її елементами (дод. Б). Управління витратами на підприємстві здійснюється суб'єктами макрорівня та мікрорівня.

Об'єктами управління в цій системі є господарські операції (дії, події), які приводять до виникнення витрат.

Визначені мета, завдання, принципи управління витратами підприємства обумовлюють вибір методів управління. Т.Ю. Копотієнко розглядає метод «як сукупність прийомів і операцій пізнання і практичної діяльності або як спосіб досягнення певних результатів у пізнанні і практиці» [12, с. 268].

Методи управління витратами підприємства залежать від специфіки, унікальності витрат як об'єкта управління, серед найбільш поширених можна виділити директ-костинг, стандарт-костинг, CVP-аналіз, метод ABC, абсорпшн-костинг, таргет-костинг, бенчмаркінг, LCC-аналіз, метод EVA, кост-кілінг тощо.

Користувачів фінансової інформації про витрати за їх відношенням до підприємства традиційно поділяють на дві групи, а саме внутрішні та зовнішні.

Система управління витратами підприємства повинна бути динамічною та відкритою, що обумовлене впливом швидко мінливих чинників зовнішнього та внутрішнього середовища, які впливають на зміну витрат підприємства.

Управління витратами можна розглядати як сукупність управлінських рішень, тому в трактуваннях науковців категорії «управління витратами підприємства» досить часто простежується взаємозв'язок з концепцією альтернативності витрат.

Можемо виділити три основні підходи до оцінки ефективності управління витратами промислових підприємств:

- аналіз показників рентабельності (ефективності);
- аналіз показників витратомісткості;
- аналіз показників, що характеризують співвідношення між результатом та витратами на його досягнення.

Результат від механізму управління витратами потрібно аналізувати за окремими ресурсами (трудовими, виробничими, матеріальними) за допомогою системи показників. Проте «для цього необхідне впровадження додаткових показників, які й повинні додатися до існуючих методів оцінки управління витратами підприємства» [11, с. 67].

Загалом кожен із розглянутих методів має як свої переваги, так і недоліки (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Аналіз підходів до оцінки ефективності управління витратами

Підхід	Переваги	Недоліки
Підхід через показники ефективності	простота та своєчасність отримання необхідної інформації; виділення та аналіз якісної та кількісної складової; можливість оцінки кожної складової	не визначає фактор, за рахунок якого відбулися зміни; потребує застосування більш розширених показників
Підхід через показники витратомісткості	враховують значну матеріаломісткість галузі; характеризують ефективність управління основною складовою витрат підприємств; можливість дослідити динаміку показників матеріаломісткості	необхідність розділення узагальнених показників на проміжні; необхідність пошуку джерел для зниження матеріаломісткості
Підхід через показники співвідношення між результатом та витратами на його досягнення	показує фактичну економію витрат у період після прийняття інноваційних змін; показує зміни від зміни ціни матеріалу (у разі застосування дешевшого замітника) або нового способу оброблення матеріалу	необхідність впровадження змін у виробничі процеси; можливість оцінити ефективність управління витратами лише після повного впровадження інновацій

Джерело: побудовано на основі [32, с. 46].

Для формування моделі оцінки ефективності фінансового механізму управління витратами оберемо з усієї множини коефіцієнтів ті, які найкращим чином відповідають меті дослідження за кожним з визначених напрямів.

Варто зазначити, що «рентабельність сукупних активів – це показник, який включає в себе як витрати, що несе підприємство протягом звітного періоду, так і доходи від його діяльності. Чим більшим є даний коефіцієнт, тим вищою є ефективність системи управління витратами підприємства» [32, с. 47].

Рентабельність сукупних активів розраховується за формулою:

$$K_p = \frac{\Pi_{оп}}{(A_n + A_k)/2} \quad (1.1)$$

де K_p – рентабельність сукупних активів;

$\Pi_{оп}$ – прибуток до оподаткування;

A_n – вартість активів на початок року;

A_k – вартість активів на кінець року.

Індикатором якості є коефіцієнт рівня забракованої продукції.

Позитивною тенденцією буде максимальне наближення до нуля.

Розраховується за формулою:

$$K_y = \frac{B}{C_e} \quad (1.2)$$

де K_y – коефіцієнт рівня забракованої продукції;

B – розмір браку у виробництві;

C_e – виробнича собівартість продукції.

Коефіцієнт витратомісткості показує, скільки витрат на реалізацію припадає на одиницю виручки від реалізації продукції. Підприємство повинно прагнути до мінімізації коефіцієнта витратомісткості, обчислюється так:

$$K_v = \frac{C_p}{B_p} \quad (1.3)$$

де K_v – коефіцієнт витратомісткості;

C_p – собівартість реалізації продукції;

B_p – виручка від реалізації продукції.

Коефіцієнт інновацій - четвертий індикатор фінансового механізму управління витратами, який характеризує рівень витрат ресурсів на технологічні інновації та інформатизацію. Розраховується так:

$$K_i = \frac{B_i}{B} \quad (1.4)$$

де K_i – коефіцієнт інновацій;

B_i – витрати на інновації та інформатизацію;

B – загальна сума витрат.

Попівняк Ю.М. зазначає, що «враховуючи усі чотири коефіцієнти, сформулюємо критерій ефективності фінансового механізму управління витратами (формула 1.5).

$$\begin{cases} K_{p(1)} \rightarrow \max; \\ K_{я(1)} \rightarrow \min; \\ K_{с(1)} \rightarrow \min; \\ K_{i(1)} \rightarrow \max. \end{cases} \quad (1.5)$$

де i – період, за який рахується фінансовий коефіцієнт» [32, с. 48].

Запропоновані коефіцієнти оцінки характеризують ефективність впровадженого фінансового механізму управління витратами на підприємстві.

Ефективність управління операційними витратами пропонується оцінювати за допомогою таких групових показників (рис. 1.3).

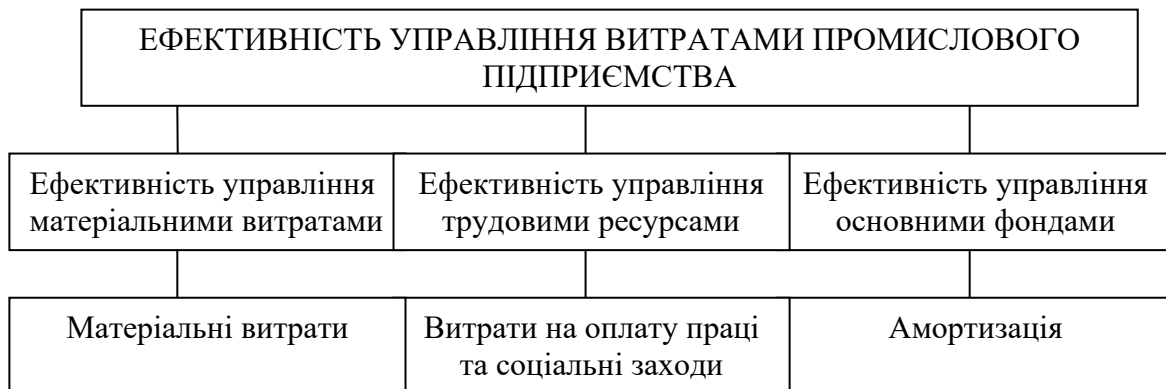

Рис. 1.3. Групові показники управління витратами промислових підприємств

Джерело: побудовано на основі [11, с. 68].

Так, з урахуванням значення вагових коефіцієнтів групових показників побудована наступна «залежність інтегрального показника ефективності управління витратами промислового підприємства:

$$E_{упр.витр} = 0,88E_{м.в.} + 0,05E_{о.в.ф.} + 0,07E_{мр.р.}, \quad (1.6)$$

де $E_{упр.витр.}$ – показник ефективності управління витратами феросплавних підприємств;

Ем.в. – значення показника ефективності управління матеріальними витратами;

Ео.в.ф. – значення показника ефективності управління основними виробничими фондами;

Етр.р. – значення показника ефективності управління трудовими ресурсами» [11, с. 68].

Зокрема, одиничні показники групових показників ефективності управління витратами та порядок їхнього розрахунку відображено у дод. В.

Визначення вагових коефіцієнтів групових показників зображено у табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Визначення вагових коефіцієнтів групових показників

Груповий показник	Складова операційних витрат	Середнє % значення в операц. витратах	Коеф. для переведу у 100%	Відсоткове значення для вагового коефіцієнту	Ваговий коеф., %
Ефективність управління матеріальними витратами	Матеріальні витрати	79,4	1,11	88,1%	0,88
Ефективність управління основними виробничими фондами	Амортизація	4,5		5,0%	0,05
Ефективність управління трудовими ресурсами	Витрати на оплату праці, витрати на соц. заходи	6,2		6,9%	0,07
Разом	Операційні витрати	90,1		100%	1

Джерело: побудовано на основі [11, с. 69]

Етап створення методики оцінки ефективності управління витратами недостатньо, «для її вдосконалення необхідно:

- застосування розподілу узагальнених показників на проміжні, які детально характеризуватимуть усі складові витрат;
- орієнтація управління витратами на пошук та аналіз (визначення місця) потенційної сировини;
- врахування впливу часткової заміни основної сировини у процесі розрахунку рівня ефективності управління витратами підприємств» [12, с. 70].

Отже, вибір та застосування методів є індивідуально для кожного підприємства, від правильно обраного методу або їх компокування залежить ефективність механізму управління витратами і загальний стан підприємства.

Висновки до розділу 1

1. Обґрунтовано, витрати – це складна економічна категорія, яка прямолінійно впливає на фінансовий результат діяльності суб'єктів господарювання. У процесі формування цінової політики підприємства є базовим фактором та визначає рівень технології та організації виробництва.

2. Доведено, що вибір методів управління витратами є індивідуальним для кожного підприємства та залежить від специфіки витрат. Кожен із методів має свої плюси і мінуси, тож підприємство має періодично проводити оцінку ефективності управління витратами.

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ДП «ЖИТОМИРСЬКИЙ ЛІКЕРО-ГОРІЛЧАНИЙ ЗАВОД»

2.1. Діагностика фінансового стану ДП «Житомирський лікеро-горілчаний завод»

Державне підприємство «Житомирський лікеро-горілчаний завод» (далі – ДП «ЖЛГЗ») – підприємство більш ніж з віковими традиціями якості. Завод розпочав свою діяльність з 1896 року. Фактичні види діяльності – 11.01 «дистиляція, ректифікація та змішування спиртних напоїв».

Доцільно провести фінансовий аналіз показників господарської діяльності ДП «ЖЛГЗ». Аналіз основних показників господарської діяльності ДП «ЖЛГЗ» за 2017–2019 рр. представлений в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Основні економічні показники господарської діяльності ДП «ЖЛГЗ», 2017-2019 рр.

Показники	Роки			Відхилення 2019 р. до 2017 р.	
	2017	2018	2019	+, –	%
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	264127	316135	301432	37305	14,1
2. Валовий прибуток, тис. грн.	61319	94807	107950	46631	76,0
3. Чистий прибуток, тис. грн.	2109	3111	1810	-299	-14,2
4. Середньооблікова чисельність працівників, чол.	465	460	429	-36,0	-7,7
5. Середньорічна вартість:					
– необоротних активів;	19505,5	22369,5	24563,0	5057,5	25,9
– оборотних активів	190842,5	145720,5	114824,5	-76018,0	-39,8
6. Фондовіддача, грн	5,6	5,6	4,9	-0,7	-12,6
7. Коефіцієнт оборотності оборотних активів, оборотів	1,7	2,3	3,2	1,5	89,8
8. Продуктивність праці, тис. грн.	568,0	687,3	702,6	134,6	23,7
9. Рентабельність господарської діяльності	1,0	1,2	0,8	-0,2	x

Джерело: розраховано на основі фінансової звітності ДП «ЖЛГЗ»

Проаналізувавши основні показники господарської діяльності ДП «ЖЛГЗ» бачимо, що в 2019 р. в порівнянні з 2017 р. чистий дохід від реалізації

збільшився на 37305 тис. грн або на 14,1%. При цьому валовий прибуток збільшився на 46631 тис. грн або на 76%, що вплинуло на фінансовий результат діяльності підприємства і пов'язано із зростанням обсягу реалізованої продукції та інших витрат господарської діяльності підприємства.

В 2019 р. в порівнянні з 2017 р. зменшилась сума чистого прибутку на 299 тис. грн. Це означає, що підприємство починає працювати менш ефективно. Продуктивність праці зросла і в 2019 р. склала 702,6 тис. грн.

Необхідно зазначити, що в 2019 р. відбулися зміни в господарській діяльності підприємства: досліджуване підприємство продовжує працювати прибутково, проте розмір отриманого чистого прибутку зменшився, скоротилась рентабельність та фондовіддача.

Розглянемо основні показники ліквідності, розраховані за даними фінансової звітності ДП «ЖЛГЗ» за 2017-2019 рр. в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Показники ліквідності ДП «ЖЛГЗ» у 2017-2019 рр.

Показник	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відхилення 2019 р. до 2017 р., +/-
Загальний коефіцієнт покриття (платоспроможності)	1,05	1,05	1,05	0,00
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,87	0,80	0,79	-0,08
Коефіцієнт незалежної (забезпеченої) ліквідності	0,08	0,08	0,11	0,03
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,01	0,010	0,011	0,00
Частка оборотних активів в загальній сумі активів	0,88	0,85	0,79	-0,09
Частка товарних запасів в оборотних активах	0,10	0,17	0,18	0,07
Робочий капітал	1,05	1,05	1,05	0,00

Джерело: розраховано на основі фінансової звітності ДП «ЖЛГЗ»

Коефіцієнт покриття в 2019 р. порівняно з 2017 р. залишився незмінним. Значення є більшим за 1, що є прийнятним та означає спроможність підприємства покрити свої поточні зобов'язання існуючими оборотними активами.

Значення коефіцієнта швидкої ліквідності в 2017 р. становить 0,87 і є меншим за нормативне. Це вказує на те, що за рахунок грошових коштів та майбутніх фінансових надходжень можуть бути погашені 87% поточних

зобов'язань підприємства. В 2019 р. значення цього показника становить 0,79, що також не відповідає його нормативному значенню і свідчить про неможливість повністю погасити поточні зобов'язання.

Отже, за даними розрахунків основних показників ліквідності видно, що на кінець 2019 р. фінансовий стан ДП «ЖЛГЗ» з точки зору його ліквідності погіршився.

Для аналізу ділової активності ДП «ЖЛГЗ» розрахуємо основні показники (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Аналіз ділової активності ДП «ЖЛГЗ» у 2017-2019 рр.

Показники	Роки			Відх. 2019 р. до 2017 р.	
	2017	2018	2019	+, -	%
1. Коефіцієнт оборотності коштів в розрахунках	2,8	5,8	10,6	7,8	281,9
2. Тривалість обороту коштів в розрахунках, дні	131,8	62,6	34,5	-97,3	-73,8
3. Коефіцієнт оборотності запасів	6,8	11,2	11,3	4,4	65,0
4. Тривалість обороту запасів, дні	53,4	32,7	32,4	-21,0	-39,4
5. Коефіцієнт оборотності виробничих запасів	20,3	20,8	20,0	-0,3	-1,5
6. Тривалість обороту виробничих запасів, дні	18,0	17,5	18,2	0,3	1,6
7. Коефіцієнт оборотності активів	1,3	1,9	2,2	0,9	72,2
8. Тривалість обороту активів, дні	290,7	194,1	168,8	-121,9	-41,9
9. Коефіцієнт завантаженості активів	0,8	0,5	0,5	-0,3	-41,9
10. Тривалість операційного циклу, дні	185,2	95,3	66,9	-118,3	-63,9
11. Тривалість погашення дебіторської заборгованості, дні	130,0	61,0	33,1	-96,8	-74,5
12. Коефіцієнт оборотності власного капіталу	6,6	11,5	10,8	4,2	64,1
13. Тривалість обороту власного капіталу, дні	55,4	31,7	33,8	-21,6	-39,1
14. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	1,4	2,3	2,7	1,3	90,5
15. Тривалість обороту кредиторської заборгованості, дні	253,6	161,2	133,1	-120,5	-47,5
16. Тривалість фінансового циклу, дні	-68,5	-65,9	-66,3	2,2	-3,2
17. Фондоозброєність середньооблікового працівника	96,6	113,3	66,3	-30,3	-31,3
18. Матеріаломісткість господарської діяльності	0,6	0,5	0,4	-0,1	-25,1
19. Трудомісткість господарської діяльності	0,2	0,2	0,3	0,1	54,8
20. Фондомісткість господарської діяльності	0,02	0,02	0,02	0,0	32,5
21. Матеріаловіддача	1,7	1,9	2,2	0,6	33,5

Джерело: розраховано на основі фінансової звітності ДП «ЖЛГЗ»

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості показує кількість оборотів кредиторської заборгованості за період і визначається відношенням

обсягу реалізації до середньої кредиторської заборгованості за період. Збільшення даного показника на 1,3 п свідчить про збільшення розміру комерційного кредиту, що підприємство надає своїм контрагентам та – про зменшення її тривалості. Коефіцієнт завантаженості активів показує, що на 1 грн продажу припадає 0,5 грн майна в 2019 р. Зменшення коефіцієнту свідчить про менш ефективне використання активів підприємства. Показники, які відображають ділову активність зазнали позитивних змін за 2017-2019рр.

Проведемо оцінку фінансової стійкості ДП «ЖЛГЗ», розрахувавши наступні показники (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Оцінка показників фінансової стійкості ДП «ЖЛГЗ» за 2017-2019 рр.

Показник	Оцінка показника	Роки			Відх. 2019 до 2017 рр., +/-
		2017	2018	2019	
1. Коефіцієнт автономії (концентрації власного капіталу)	>0,5	0,15	0,17	0,24	0,08
2. Маневреність робочого капіталу	За планом	5,65	5,65	5,28	-0,37
3. Коефіцієнт фінансової залежності	<2,0	6,46	5,79	4,21	-2,25
4. Коефіцієнт маневреності власн. капіталу	>0,5	0,25	0,20	0,15	-0,10
5. Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	<0,5	0,85	0,83	0,76	-0,08
6. Коефіцієнт залучених джерел в необоротних активах	<0,1	0,00	0,08	0,04	0,04
7. Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	<0,5	0,00	0,07	0,04	0,04
8. Коефіцієнт довгострокових зобов'язань	<0,2	0,00	0,02	0,01	0,01
9. Коефіцієнт поточних зобов'язань	>0,5	1,00	0,98	0,99	-0,01
10. Коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу	<0,5	5,46	4,79	3,21	-2,25
11. Коефіцієнт забезпечення власними коштами	>0,1	0,04	0,03	0,03	-0,01
12. Коефіцієнт фінансової стабільності	>1,0	0,18	0,21	0,31	0,13
13. Коефіцієнт фінансового лівериджу	<0,1	0,00	0,07	0,04	0,04
14. Коефіцієнт забезпечення запасів робочим капіталом	>0,2	0,26	0,18	0,19	-0,07
15. Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів робочим капіталом	За планом	0,04	0,04	0,05	0,01

Джерело: розраховано на основі фінансової звітності ДП «ЖЛГЗ»

Значення коефіцієнта автономії не перевищує негативне значення і становить в 2019 році 0,24, що свідчить про залежність ДП «ЖЛГЗ» від зовнішніх джерел фінансування.

Оптимальне значення коефіцієнта фінансової залежності – менше 2,0. Як бачимо, даний показник не відповідає нормі в 2017-2019 рр., проте протягом періоду відбулося зменшення фінансової залежності.

Значення коефіцієнту фінансової стійкості менше за нормативне значення (<1), хоча збільшилось на кінець періоду, що свідчить про покращення фінансового стану підприємства. Як бачимо, протягом періоду частка залученого капіталу в загальній сумі капіталу зменшилась на 0,08 пункти і становить 0,76, що є позитивною тенденцією, хоча сам показник лишається досить великим.

Розраховані показники рентабельності ДП «ЖЛГЗ» за 2017-2019 рр. (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Показники рентабельності ДП «ЖЛГЗ», 2017-2019 рр., %

Показник	Роки			Відхилення 2019 до 2017 рр., +/-
	2017	2018	2019	
1	2	3	4	5
1. Валова рентабельність виробничих витрат	30,24	42,84	55,79	25,56
2. Рентабельність основної діяльності	2,04	1,96	1,76	-0,28
3. Рентабельність операційної діяльності	2,00	1,92	1,70	-0,30
4. Рентабельність іншої операційної діяльності	-37,43	-67,68	-74,04	-36,61
5. Рентабельність господарської діяльності	1,01	1,24	0,78	-0,23
6. Рентабельність підприємства	0,81	1,00	0,61	-0,20
7. Валова рентабельність виручки від реалізації продукції	23,22	29,99	35,81	12,60
8. Чиста рентабельність виручки від реалізації продукції	0,80	0,98	0,60	-0,20
9. Рентабельність активів	1,00	1,85	1,30	0,30
10. Рентабельність виручки від операц. діяльності	1,96	1,88	1,67	-0,29
11. Загальна економічна рентабельність	2,50	4,16	4,72	2,22
12. Комерційна рентабельність	1,99	2,21	2,18	0,19
13. Ставка рентабельності позиченого капіталу	20,21	21,53	29,53	9,32
14. Рентабельність продукції	30,2	42,8	55,8	25,6
15. Чиста рентабельність	0,010	0,019	0,013	0,003

Джерело: розраховано на основі фінансової звітності ДП «ЖЛГЗ»

Отже, підприємство допустило погіршення своєї господарської діяльності, оскільки більшість показників рентабельності мають тенденцію до зменшення, тож знижується ефективність господарювання ДП «ЖЛГЗ». В

результаті детального аналізу фінансового стану можемо стверджувати, що підприємство працює прибутково, показники ліквідності, фінансової стійкості та рентабельності погіршилися та мають подальшу тенденцію до зменшення.

2.2. Оцінка системи управління витратами на підприємстві

Витрати ДП «Житомирський лікєро-горілчаний завод» формуються безпосередньо за місцями виникнення згідно з встановленими нормативами та визначаються відхилення від них у процесі виробництва.

В дод. Г подано аналіз структури операційних витрат ДП «ЖЛГЗ» за елементами. Отже, проаналізувавши наведені дані, можна стверджувати, що загальна сума операційних витрат в 2019 р. проти показника 2017 р. зросла на 20569 тис.грн і досягла значення 251007 тис.грн в кінці аналізованого періоду.

Відповідно, в 2017 р. на 1 грн чистого доходу найбільше припадало матеріальних витрат – 0,52 грн., а найменше – амортизації – 0,015 грн. В 2019 р. ситуація майже не змінилася: на 1 грн чистого доходу припадало на 15 коп. менше матеріальних витрат – 0,371 грн., а амортизації – 0,004 грн. більше.

Загалом, розмір чистого доходу зріс на 37305 тис.грн., а операційні витрати - на 20569 грн., тобто дохід зростав більшими темпами, що може бути пов'язане із більшим зростанням інших (не операційних) витрат. І така динаміка є позитивною для діяльності підприємства.

Також проведемо аналіз структури виробничих витрат ДП «ЖЛГЗ» (дод. Д). В результаті дослідження виявлено, що в 2017 р. виробничі витрати становили 202808 тис. грн, при чому найбільшу вартість в їх структурі займали витрати на сировину і матеріали – 86801,8 тис. грн або 42,8%, наступний по вазі елемент витрат – фонд оплати праці (23%), велику вагу займають витрати на газ та електроенергію – 10,5% та 5,5% відповідно.

В 2019 р. проти 2017 р. відбулися наступні зміни: витрати на сировину і матеріали знизились на 1089,3 тис. грн, на оплату праці – зменшилися на

984,1 тис. грн, витрати на утримання та експлуатацію виробничого обладнання скоротились на 426,6 тис. грн, що пояснюється тим, що підприємство в 2019 р. дещо скоротило обсяги господарювання. В 2019 р. порівняно з 2017 р. питома вага витрат на сировину і матеріали збільшилась на 1,5 п.с., витрати на виплату заробітної плати – зросли на 0,2 п.с, витрати на паливно-мастильні матеріали зросли на 0,1 п.с., бо підвищились ціни на паливо.

Таблиця. 2.6

Аналіз та оцінка загальновиробничих витрат ДП «ЖЛГЗ»

Статті витрат	2017 р.		2018 р.		2019 р.		Відх. 2019 р. до 2017 р.	
	сума, тис. грн	%	сума, тис. грн	%	сума, тис. грн	%	+,-	%
1. Управління виробництвом	1642,7	30	1097,8	31	957,7	33	-685,0	-41,7
2. Амортизація	492,8	9	230,2	6,5	165,4	5,7	-327,4	-66,4
3. Утримання основних засобів	602,3	11	378,9	10,7	287,3	9,9	-315,0	-52,3
4. Вдосконалення технології й організації виробництва	279,3	5,1	205,4	5,8	101,6	3,5	-177,7	-63,6
5. Утримання виробничих приміщень	1297,8	23,7	991,5	28	870,7	30	-427,1	-32,9
6. Обслуговування виробничого процесу	564,0	10,3	371,8	10,5	333,8	11,5	-230,3	-40,8
7. Охорона праці, техніка безпеки, охорона навколишнього середовища	492,8	9	230,2	6,5	174,1	6	-318,7	-64,7
8. Інші витрати	54,8	1	35,4	1	29,0	1	-25,7	-47,0
Разом	5475,8	100	3541,2	100	2902,2	100	-2573,6	-47,0

Джерело: розраховано на основі фінансової звітності ДП «ЖЛГЗ»

Дослідимо витрати за статтею «Загальновиробничі витрати» (табл. 2.6). На підприємстві ДП «ЖЛГЗ» відмічається зменшення загальновиробничих витрат за абсолютною величиною на 2573,6 тис. грн. або на 47%. За даними таблиці найбільшу частку займає стаття «Управління виробництвом» (33 %).

Витрати на управління виробництвом в 2019 р. проти 2017 р. зменшились на 685 тис. грн або 41,7%, витрати на вдосконалення технології й організації виробництва – скоротились на 177,7 тис. грн. або 32,9%. Скорочення таких статей витрат негативно позначиться на ефективності виробництва продукції, тому в подальшому їх треба збільшувати.

При проведенні оцінки ефективності формування витрат (табл. 2.7)

коефіцієнт покриття виробничих витрат скоротився на 0,13 пункти, тобто виробничих витрат в 2019 р. покривається на 13% менше, ніж в 2017 р., коефіцієнт покриття витрат операційної діяльності – на 0,14 пункти більше.

Таблиця 2.7

Оцінка ефективності формування витрат в ДП «ЖЛГЗ», 2017-2019 рр.

Показник	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відх. 2014 р. до 2021 р., +/-
Коефіцієнт покриття виробничих витрат	0,77	0,70	0,64	-0,13
Коефіцієнт окупності виробничих витрат	1,30	1,43	1,56	0,26
Коефіцієнт покриття витрат операційної діяльності	0,98	0,98	0,98	0
Коефіцієнт окупності витрат операційної діяльності	1,02	1,02	1,02	0
Коефіцієнт покриття адміністративних витрат	0,07	0,06	0,08	0,01
Коефіцієнт окупності адміністр. витрат	13,79	15,72	12,78	-1,01
Співвідношення адміністративних витрат і собівартості реалізованої продукції	0,17	0,29	0,37	0,2
Частка адміністративних витрат в структурі операційних витрат	0,12	0,21	0,29	0,17

Джерело: розраховано на основі фінансової звітності ДП «ЖЛГЗ»

Співвідношення адміністративних витрат і собівартості реалізованої продукції в 2019 р. становить 0,37, даний показник збільшився на 0,2 пункти, що означає, що адміністративні витрати стали більшими проти собівартості продукції майже вдвічі.

Далі необхідно розрахувати коефіцієнти оцінки фінансового механізму управління витратами (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Коефіцієнти оцінки фінансового механізму управління витратами ДП «ЖЛГЗ»

№	Назва показника	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відх. 2019 р. до 2017 р., +/-
1	Прибуток до оподаткування	2641	3887	2334	-307
2	Вартість активів на початок року	245899	174807	161373	-84526
3	Вартість активів на кінець року	174807	161373	117402	-57405
4	Брак у виробництві	98	102	80	-18
5	Виробнича собівартість	202808	221328	193482	-9326
6	Собівартість реалізації	230438	292505	251007	20569

Продовження табл. 2.8

7	Виручка від реалізації продукції	264127	316135	301432	37305
8	Витрати на інновації та інформатизацію	1450	1200	950	-500
9	Загальна сума витрат	264927	316422	303610	38683
10	Коефіцієнт рентабельності сукупних активів	0,0031	0,0058	0,0042	0,001
11	Коефіцієнт рівня забракованої продукції	0,00048	0,00046	0,00041	-0,00007
12	Коефіцієнт витратомісткості	0,87	0,93	0,83	-0,04
13	Коефіцієнт інновацій	0,0055	0,0038	0,0031	-0,0023

Джерело: розраховано на основі фінансової звітності ДП «ЖЛГЗ»

Відповідно до розрахунків в таблиці, коефіцієнт рентабельності сукупних активів зріс на 0,01 пункт, коефіцієнт рівня забракованої продукції – зменшився, що є позитивною тенденцією і вказує на те, що вартісне вираження браку скоротилось на кінець аналізованого періоду. Коефіцієнт витратомісткості скоротився на 0,04 пункти і свідчить про скорочення загальних витрат на 1 грн виручки від реалізації продукції.

Отже, підприємство працює прибутково та рентабельно. Проте, рівень ліквідності, фінансової стійкості та рентабельності на кінець аналізованого періоду зменшились. Що стосується ефективності формування витрат на ДП «ЖЛГЗ», то вона має тенденцію до підвищення.

Висновки до розділу 2

1. Доведено, що в результаті детального аналізу фінансового стану можемо стверджувати, що підприємство працює прибутково, показники ліквідності, фінансової стійкості та рентабельності погіршились та мають подальшу тенденцію до зменшення.

2. Доведено, що ефективність формування витрат на підприємстві збільшилась. Підприємство є прибутковим, проте варто покращити показники ліквідності, фінансової стійкості та рентабельності.

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ДП «ЖИТОМИРСЬКИЙ ЛІКЕРО-ГОРІЛЧАНИЙ ЗАВОД»

3.1. Удосконалення системи управління витратами на підприємстві

У сучасних умовах «необхідність удосконалення механізму управління витратами обумовлена такими факторами:

- посиленням конкуренції на ринках матеріалів і сировини;
- зміною і нестабільністю цін на ресурси виробництва;
- визначення технічних способів виміру, збору, аналізу та підготовки інформації для оцінки, планування та прийняття управлінських рішень щодо оптимізації витрат» [15, с. 60].

Для забезпечення системи управління витратами, яка б відповідала сучасним вимогам, виникає необхідність створення моделі автоматизації обробки інформації для прийняття рішень.

Звернувшись до наукових праць Бойко Є.І. можемо свідчити, що головним елементом «єдиної інформаційної системи управління підприємством є система управління бізнес процесами підприємством класу ERP (Enterprise Resources Planning – Планування ресурсів підприємства) [4, с. 141]. Система автоматизації проектно-конструкторської діяльності і технологічної підготовки виробництва (САПР/АСТПП-CAD/CAM/CAE/PDM) забезпечує зменшення терміну виробничого циклу та підвищення якості продукції» [4, с. 141].

При запровадженні даної інформаційної системи відбудуться зміни у документообігу. Стане потреба в створенні нових первинних документів та переміщення документів у відповідність звітам інформаційної системи.

Менеджери підприємства мають враховувати, що «існуючі документи, що відображають витрати підрозділів (акти на списання матеріалів, акти прийому-здачі робіт, довідки про виконані роботи, путьові листи, відомості та ін.), доповнюються новими документами, які вводяться поруч із діючими (форма

оперативного обліку та контролю витрат, тижнева довідка для заповнення форми)» [4, с. 142].

Аналіз показує, що для ефективного використання ресурсів виробництва і оптимізації доцільно створити комплексну систему управління витратами. В основі створення такої системи закладена ідея використання можливостей узгодженого впливу на витрати та якість виробів на кожній стадії життєвого циклу продукції.

Усе більша кількість керівників вирішують зміцнити ринкову позицію своєї компанії шляхом упровадження сучасних інформаційних технологій, що обумовлює динаміку розвитку ERP-систем.

На українському ринку ERP-систем присутні багато постачальників: (понад 48%) займає німецький SAP AG, слідом за ним йдуть продукти Microsoft Business Solution з часткою близько 13%, а замикає трійку лідерів компанія Oracle, що займає десь 11% українського ринку ERP-систем. На світовому ринку ситуація трохи інша й основна боротьба за лідерство розгортається між SAP і Oracle.

Дещо детальніше розглянемо ERP-систему «Віртуоз». Комплексна система управління підприємством «Віртуоз» – це ERP система, призначена для автоматизації бізнес-процесів середніх і великих підприємств. Вона має унікальні рішення для побудови довільних інформаційних моделей корпорацій, що дозволяють оперативно контролювати обстановку в структурних підрозділах.

Виходячи з досвіду впроваджень, економічний ефект від впровадження автоматизованої системи управління «Віртуоз» складає майже 3% річного обороту підприємства.

3.2. Економічний ефект від запропонованих заходів

На ДП «ЖЛГЗ» доцільно створити службу внутрішнього контролю.

Причиною цього є наявність на підприємстві протягом 2019 р. непродуктивних витрат, таких як штрафні санкції і компенсації за порушення законодавства. Таким чином, запропоновано організацію служби внутрішнього контролю на підприємстві здійснювати в такому порядку (рис. 3.1).

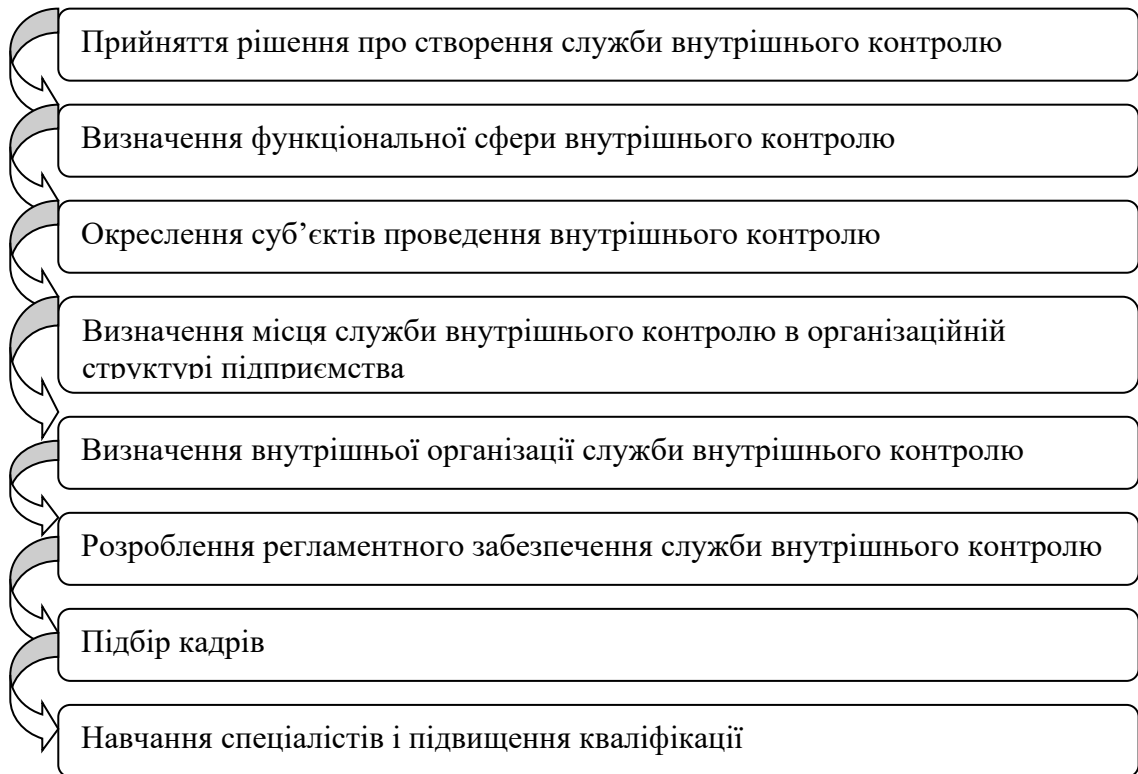

Рис. 3.1. Створення служби внутрішнього контролю

Джерело: побудовано на основі власних розробок

Завданням внутрішнього контролю є перевірка господарських операцій у виробничих об'єктах для запобігання нераціонального використання матеріальних і фінансових ресурсів, підвищення продуктивності працівників, ефективності логістичної системи [5, с. 328].

Отже, обґрунтовано необхідність запровадження служби контролінгу на ДП «ЖЛГЗ». Дана служба складається з 3-х висококваліфікованих осіб, на чолі відділу стоїть начальник служби контролінгу. Даний відділ підпорядковується безпосередньо заступнику генерального директора.

Система контролінгу ДП «ЖЛГЗ» повинна передбачати систему заходів:

- створення відділу контролю;
- пошук кадрів найвищого професійного рівня всіх категорій;

- зацікавленість керівництва (директора) підприємства у позитивному розв’язанні проблем із забезпечення якості контролінгу та його ефективності;
- створення відповідної організаційної структури управління контролінгом у підприємстві.

На цьому етапі можемо визначити доцільність запровадження наведених напрямків на основі визначення їх ефективності для ДП «ЖЛГЗ».

Таблиця 3.1

Витрати ДП «ЖЛГЗ» на створення відділу контролінгу

Стаття витрат	на 1 місяць	на рік
Додатково найнятий персонал, люд.	3	3
Витрати на оплату праці та соціальне страхування, тис. грн.:		
– керівника відділу	10	120
– працівників відділу	14	168
Витрати на соціальне страхування, тис. грн.:		
– керівника відділу;	3,8	45,6
– працівників відділу	5,32	63,84
Закупівля меблів, тис. грн.	8	8
Закупівля комп’ютерної техніки, тис. грн.	15	15
Закупівля програмного забезпечення	3,8	3,8
Ремонт приміщення, тис. грн.	5,36	9,5
Всього:	65,28	433,74

Джерело: розраховано на основі власних розробок

Отже, як видно із розрахунків в таблиці 3.1, створення відділу контролінгу буде коштувати для ДП «ЖЛГЗ» 433,74 тис. грн. на рік.

На основі цих розрахунків визначимо економічний ефект від запровадження системи контролінгу, а також сумарний економічний ефект, який отримає ДП «ЖЛГЗ» в процесі запровадження системи контролінгу.

Таблиця 3.2

Доходи ДП «ЖЛГЗ» після створення відділу контролінгу

Стаття доходів	на 1 місяць	на рік
Збільшення обсягів доходів за рахунок підвищення ефективності планування виробництва та зменшення непродуктивних витрат, тис.грн.	20	240
Зростання доходу за рахунок контролю за виконанням планів, тис. грн.	13,6	163,2
Зниження сум нарахованих штрафних санкцій, тис. грн.	2,0	24
Всього:	30,6	427,2

Джерело: розраховано на основі власних розробок

ДП «ЖЛГЗ» в процесі реалізації наведених пропозицій протягом року зможе отримати додатково 427,2 тис. грн. прибутків.

Таблиця 3.3

Економічний ефект від запровадження наведених заходів в ДП «ЖЛГЗ»

Показник	Значення
Приріст прибутку, тис. грн.	427,2
Питомі капіталовкладення, тис. грн.	433,74
Нормативний економічний коефіцієнт	0,6
Економічний ефект, тис. грн.	166,96

Джерело: розраховано на основі власних розробок

Отже, як видно із наведених розрахунків, що ДП «ЖЛГЗ» зможе отримати додатковий економічний ефект у вигляді прибутку у розмірі 166,96 тис. грн. Тобто, запропонований захід підвищує рівень ефективності роботи суб'єкта господарювання, що означає – даний захід є доцільним для запровадження.

Висновки до розділу 3

1. Для забезпечення системи управління витратами потрібно впровадити комплексну систему управління підприємством «Віртуоз». Вона має унікальні рішення для побудови довільних інформаційних моделей корпорацій, що дозволяють оперативно контролювати обстановку в структурних підрозділах.

2. Доведено, що запровадження контролінгу з метою більш ефективного процесу планування та управління витратами надасть змогу отримувати додатково економічний ефект у вигляді прибутку у розмірі 166,96 тис. грн.

ВИСНОВКИ

1. Обґрунтовано, що організація процесу управління витратами – найважливіший елемент ефективного управління витратами, який реалізує механізм управління та основні центри виникнення витрат і центри відповідальності. Для кожного об'єкта витрат методи управління є спеціальними, іноді специфічними.

2. Оцінено вплив процесу управління витратами на ефективність промислового виробництва можна за допомогою різних груп показників. Різні групи науковців пропонують свої групи показників або навіть інтегральний показник.

3. Розглянуто фінансово-господарську діяльність ДП «Житомирський лікєро-горілочаний завод» для виявлення особливостей управління витратами на даному підприємстві та визначення шляхів підвищення ефективності управління витратами на підприємстві. В результаті детального аналізу фінансового стану можемо стверджувати, що підприємство працює прибутково, показники ліквідності, фінансової стійкості та рентабельності погіршилися та мають подальшу тенденцію до зменшення.

4. Здійснено аналіз витрат на виробництво за економічними елементами та виявлено, що основна частка витрат ДП «Житомирський лікєро-горілочаний завод» припадає на матеріальні витрати, а найменша - на амортизацію. Загалом, розмір чистого доходу зростав більшими темпами, що може бути пов'язане із більшим зростанням інших (не операційних) витрат. І така динаміка є позитивною для діяльності підприємства. Що стосується ефективності формування витрат на ДП «ЖЛГЗ», то вона збільшилась, що підтверджено розрахунками.

5. Обґрунтовано необхідність упровадження сучасних інформаційних технологій, що обумовлює динаміку розвитку ERP-систем. Розкрито основні

етапи процесу здійснення внутрішнього контролю витрат підприємства для вдосконалення системи управління витратами.

6. Обґрунтовано доцільність створення служби внутрішнього контролю на ДП «ЖЛГЗ», що зумовлене економічною ефективністю такого заходу, а вигоди від упровадження в організаційну структуру підприємства нового підрозділу перевищать витрати, що здійснюються на організацію діяльності служби внутрішнього контролю. Отже, запровадження контролінгу з метою більш ефективного процесу планування та управління витратами надасть змогу отримувати додатково економічний ефект у вигляді прибутку у розмірі 166,96 тис. грн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адирова Т.І. Удосконалення системи управління витратами на підприємствах виноробної промисловості. *Ефективна економіка*. 2011. №12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=846> (дата звернення: 15.11.2020).
2. Бабяк Н.Д., Паскалова А.Г. Збалансована система показників в оцінці ефективності управління витратами молокопереробного підприємства. *Інноваційна економіка*. 2015. №4. С. 87-92.
3. Біденко К. Р. Формування комплексного показника оцінки ефективності управління витратами підприємства з використанням методу таксономічного аналізу. URL: http://www.rusnauka.com/15_APSN_2011/Economics/10_87552.doc.htm (дата звернення: 05.11.2020).
4. Бойко Є.І., Лоза О.А. Удосконалення системи управління витратами на підприємствах. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2008. №18.6. С. 139-143.
5. Вяткін П.С. Управління витратами виробництва в системі контролінгу підприємства. URL: https://chdtu.edu.ua/files/feu/Pratsi/KEU/Viatkin/stat_upr.pdf (дата звернення: 05.11.2020).
6. Давидович І. Є. Управління витратами: Навчальний посібник. К. : Центр учбової літератури, 2008. 320 с.
7. Довжик О. О., Гаркуша С.А. Управління витратами як чинник підвищення прибутковості і рентабельності сільськогосподарських підприємств. *Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол. : В.А. Дерій (голов. ред.) та ін.* Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2016. Том 23. № 2. С. 37-44.

8. Дудукало Г.О. Аналіз методів оцінювання ефективності управління діяльністю підприємства. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1031> (дата звернення: 05.11.2020).
9. Квятковська Л.А., Воробйова Л.Д. Комплексний підхід до оцінки ефективності управління підприємством. *Вісник НТУ «ХПИ»*. 2013. №50(1023). С. 67-75.
10. Колесник В.М. Підходи до оцінки ефективності управління витратами феросплавних підприємств. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Npmaup_2015_1_36.pdf (дата звернення: 18.11.2020).
11. Колесник В.М., Савченко Т.В. Методика оцінки ефективності управління витратами феросплавних підприємств. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. №8. С. 66-70.
12. Копотієнко Т.Ю. Економічна сутність та класифікація витрат як об'єкта внутрішнього аудиту. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. №23. С. 267-275.
13. Король С.Я., Бондар Т.Л. Державне регулювання у лікєро-горілочній галузі. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. №11(137). С. 86-94.
14. Крушельницька О.В. Удосконалення системи управління витратами на підприємствах. *Вісник ЖДТУ*. 2017. № 1 (51). С. 58-61.
15. Кудлак В.Я., Мессарош А.В. Сутність та структура витрат підприємства. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/161262273.pdf> (дата звернення: 15.11.2020).
16. Литовченко О.Ю. Управління витратами на підприємстві: теоретичний аспект. *Інфраструктура ринку*. 2019. №31. С. 301-309.
17. Матющенко А.Ю. Удосконалення системи управління витратами на підприємстві. URL:

http://www.rusnauka.com/5_PNW_2010/Economics/59404.doc.htm (дата звернення: 15.11.2020).

18. Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємства : Центральна спілка споживчих товариств України від 28.07.2006 р. URL: <http://www.uazakon.com/big/text892/pg1.htm> (дата звернення: 15.11.2020).
19. Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості робіт (послуг) сільськогосподарських підприємств : Наказ Міністерства аграрної політики України від 18.05.2001 №132 URL: <http://www.uazakon.com/big/text1528/pg1.htm> (дата звернення: 15.11.2020).
20. Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості робіт (послуг) на підприємствах і в організаціях житлово-комунального господарства : Наказ Державного комітету України по житлово-комунальному господарству від 06.03.2002 №47 URL: http://www.uazakon.com/documents/date_7d/pg_ihwaoa/index.htm (дата звернення: 15.11.2020).
21. Методичні рекомендації з формування складу витрат та порядку їх планування в торговельній діяльності : Наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 22.05.2002 №145 URL: <http://www.uazakon.com/big/text1380/pg1.htm> (дата звернення: 15.11.2020).
22. Методичні рекомендації з формування собівартості будівельно-монтажних робіт : Наказ Міністерства регіонального розвитку та будівництва України від 31 грудня 2010 року №573 URL: <http://pro-u4ot.info/?section=browse&CatID=50&ArtID=1161> (дата звернення: 15.11.2020).
23. Методичні рекомендації з формування собівартості перевезень (робіт, послуг) на транспорті : Наказ Міністерства транспорту України від 05.02.2001 №65 URL: <http://www.uazakon.com/document/spart34/inx34634.htm> (дата звернення: 15.11.2020).

24. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) : Наказ Міністерства промислової політики України від 09.07.2007 №373 URL: http://www.uazakon.com/documents/date_6m/pg_gcgewy.htm (дата звернення: 25.11.2020).
25. Методичні рекомендації з формування собівартості проектних робіт з урахуванням вимог положень (стандартів) бухгалтерського обліку : Наказ Державного комітету України у справах містобудування і архітектури від 29 березня 2002 р. №64 URL: <http://document.ua/metodichni-rekomendaciyi-z-formuvannja-sobivartosti-proektni-nor3034.html> (дата звернення: 15.11.2020).
26. Невмержицька В. В. Аналіз операційних витрат ДП «Житомирський лікеро-горілчаний завод». Студентські наукові читання: 2019: матеріали конференції першого туру Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт на факультетах обліку та фінансів і економіки та менеджменту ЖНАЕУ. Житомир : ЖНАЕУ. С. 113-115.
27. Невмержицька В. В. Бюджетування як ефективний інструмент управління витратами. Студентські наукові читання: 2020: матеріали конференції першого туру Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт на факультетах обліку та фінансів і економіки та менеджменту Поліський університет. Житомир : ПУ. Подано до друку.
28. Невмержицька В. В. Методи для оцінки механізму управління витратами. Фінансове забезпечення економіки: матеріали студентської науково-практичної конференції 2 червня 2020 р., Житомир : ЖНАЕУ, 2020. С. 22-25.
29. Олех Н.Л. Основні напрями удосконалення механізму управління витратами на промислових підприємствах. URL: <http://jrnl.nau.edu.ua/index.php/PPEI/search/advancedResults?subject=%D0%B2%D0%B8%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8> (дата звернення: 18.11.2020).
30. Осадча Г.Г. Витрати виробничої собівартості у лікеро-горілчаний промисловості. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2016. №4(04). С. 404-409.

31. Перевозчикова Н.О., Шавкун Г.П. Підхід до комплексної оцінки ефективності управління витратами коксохімічного підприємства. *Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: економічна*. Випуск 39-2. Донецьк : ДонНТУ, 2011. №39. С. 59-64.
32. Попівняк Ю.М. Коефіцієнти оцінки фінансового механізму управління витратами підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2011. № , Т. 2. С. 44-47.
33. Пчелинська Г. В. Понятійно-категоріальні засади управління витратами підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. №27. С. 48-53.
34. Семчук І.В., Мазур В.Г. Шляхи підвищення ефективності управління витратами на підприємстві. *Економіка та управління підприємствами*. 2018. №22. С. 544-548.
35. Скуратівська Д.В. Шляхи вдосконалення управління витратами виробництва на підприємствах. *Міжнародний науковий журнал*. 2016. №6, т. 3. С. 147-148.
36. Субочев О. Ринок алкогольної продукції. URL: <https://rating.zone/rynok-alkoholnoi-produktsii/> (дата звернення: 18.11.2020).
37. Томашевська К.А. Основні методи удосконалення управління витратами на виробництві. URL: http://eir.pstu.edu/bitstream/handle/123456789/20762/%D0%92%D0%A1%D0%9D%D0%9F%D0%9A_%D0%95%D0%9F_%D0%9C%D0%B0%D1%80%D1%96%D1%83%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%8C_2019_p151-153.pdf?sequence=1 (дата звернення: 25.11.2020).
38. Фізлова Л.Д., Харченко В.О. Витрати підприємства, їх значення та вплив на ефективність роботи підприємства. *Культура народів Причорномор'я*. 2012. №252. С. 101-105.
39. Фостолович В.А., Сімаков О.О. Місце управління витратами в сучасній системі управління підприємством. *Економіка та держава*. 2019. №10. С. 36-45.

40. Хринюк О.С., Коба Ю.О. Вдосконалення системи управління витратами на підприємстві. URL: <http://sb-keip.kpi.ua/article/view/36734> (дата звернення: 15.11.2020).
41. Цал-Цалко Ю. С. Витрати підприємства. К. : ЦУЛ, 2002. 656 с.
42. Чичуліна К.В., Петровець О.С. Удосконалення системи управління витратами на сільськогосподарських підприємствах. *Ефективна економіка*. 2015. №5. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4062>
43. Чичуліна К.В., Чапча І.О. Формування оптимальної системи управління витратами підприємств (на прикладі ПРАТ «Полтавський машинобудівний завод»). URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6835> (дата звернення: 25.11.2020).
44. Чорна М.В., Смірнова П.В., Бугріменко Р.М. Управління витратами: навч. посіб. К. : Лібра, 2017. 166 с.
45. Шевців Л.Ю., Романів Є.М., Долбнєва Д.В. Побудова моделі стратегічного управління витратами на машинобудівному підприємстві. URL: <http://journals.uran.ua/tarp/article/download/157646/167061> (дата звернення: 27.11.2020).